

Одновременно обнаружены слова, имеющие прозрачную мотивацию (*sazh* ← са|дѣти, *s''idalo* ← сѣ|дати). 3. По происхождению большинство лексем рассмотренной лексико-семантической подгруппы исконные, среди заимствованных преобладают немецкие и румынские.

Ключевые слова: лексема, значение, деминутивы, семантическая структура, лексико-семантическая подгруппа, бойковские говоры, лексика традиционного сельского строительства, названия помещений для содержания животных и птицы.

CHAHAN Oksana Ivanivna

Theacher, Higher military educational institution; Heroiv Maidanu st., 32, Lvov, 79012; Phone number: 097-4946-704;
e-mail: oksanachagan@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-73868116

NAMING OF THE PREMISES FOR KEEPING DOMESTIC ANIMALS AND POULTRY IN BOYKOS DIALECT

Summary. *The aim* of the study is to explore the semantic structure of the names of premises for keeping domestic animals and poultry in Boykos dialect. *The object* of study is lexical and semantic subgroup of the premises names for keeping domestic animals and poultry in Boykos dialect. *The material* for study was the personal recording of the Boykos native speaker, who spoke about the building the house, it took place in 51st settlement during 2016 – 2018. The materials of lexicographic, lexico-geographic and ethnic works from Boykivshyna were used. The descriptive, comparative *methods* and *method* of etymological analysis were applied. As *a result* of the study, the semantic structure of the premises names for domestic animals and poultry were found out; the variability of the lexemes on the phonetic and morphological level was determined; the comparative analysis of lexemes with other Ukrainian language dialects was conducted; the etymology of the analyzed lexemes and their motivational peculiarities, their effective features of motivation were revealed. **Conclusions:** 1. Most part of the analyzed lexemes shows extended semantic structure, there is lexical variability in certain dialects. 2. Most of the analyzed names are derived from the names of the animals. At the same time, we find the words, that have clear motivation (*sazh* ← са|дѣти, *s''idalo* ← сѣ|дати). 3. By the origin most of the lexemes of the analyzed lexical and semantic subgroup are specific; among the borrowings are German and Romanian words.

Keywords: *a lexeme, meaning, semantic structure, lexical and semantic subgroup, Boykos dialect, lexis of traditional village building, premises names for keeping domestic animals and poultry.*

Надійшла до редколегії 01.03.19

DOI 10.15421/251918

УДК [811.161.2+811.162.4]’373

ШПІТЬКО Ірина Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро, 49010, Україна;
тел.: +38(056) 374-98-80; e-mail: iryna-shpitko@ukr.net; ORCID ID 0000-0003-4639-0537

СУЧАСНА СЛОВАЦЬКА МОВА ТА ПРОБЛЕМА АНГЛІЦИЗМІВ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Анотація. *Об'єкт* дослідження – словникові статті та мовленнєві контексти, які репрезентують використання/невикористання англіцизмів у мові Інтернету, *предмет* дослідження – питомі та запозичені ресурси в номінації нових понять. *Мета* дослідження – продемонструвати особливості сучасної словацької лексики в контексті процесів всесвітньої глобалізації. Використано *методи* спостереження, зіставлення й опису. У *результаті* дослідження виявлено англіцизми та національно-мовні еквіваленти до інтернаціональних англіцизмів у лексико-семантичній системі словацької мови. *Практичне застосування результатів* можливе в дослідженнях динамічних процесів лексико-семантичних систем слов'янських мов і досвіду деяких слов'янських країн у вирішенні проблеми англіцизмів. **Висновки:** 1) лексичний рівень мови, якому найбільше властива ознака динаміки, у сучасних глобалізаційних умовах зазнає помітного впливу англіцизмів; 2) процес запозичення має як певні переваги, так і недоліки: з одного боку, він урізноманітнює та збагачує словниковий запас мовців, а з іншого – витісняє власне мовні структури; 3) словацька мова має у своєму арсеналі багаті мовні можливості для позначення різних реалій навколишнього світу, у тому числі й сучасних, активно залучаючи для процесу номінації нового поняття власно мовні ресурси як словотворчі, так і семантичні, з-поміж останніх метафоричні перенесення; 4) у лексико-семантичній системі словацької мови очевидною виявляється також взаємодія питомих та

іномовних ресурсів, паралельне співіснування їх засвідчує перспективний і гармонійший шлях розвитку словацького лексикону.

Ключові слова: лексико-семантична система мови, запозичення, англiцизм, питомі ресурси, національно-мовна самотність.

Постановка проблеми. Сучасному суспільству властиве явище глобалізації – процес все-світньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації. Основним із його наслідків є зближення культур (а мова виступає одним із проявів культури народу), що спричинило активне проникнення в сучасні слов'янські мови англomовних найменувань різноманітних реалій життя сучасного світового суспільства, яке й відображає процеси глобалізації, розширення та поглиблення міжнародних зв'язків, різкого збільшення потоку інформації із Заходу. Лексичні неологізми виникають у результаті зовнішніх запозичень, кількість яких значно збільшилася в усіх сферах життя. Хвиля англiцизмів охопила всі слов'янські мови, сприяючи зближенню їх, хоча експансія англійської мови – явище, безумовно, негативне, яке призводить до втрати слов'янської мовної самотності [15, с. 335].

У Словаччині – у самому серці Європи – глобалізація проникає в більшість сфер суспільного життя, зокрема й у мову. Приєднання Словаччини до Європейського Союзу спричинило хвилювання словацьких лінгвістів щодо проблем глобалізації та націоналізації в мові, а саме втрати словацькою мовою національної ідентичності.

Зв'язок із попередніми дослідженнями. Проблеми мовних запозичень і пов'язаної з нею культури мови в словацькому мовознавстві присвячено чимало наукових досліджень. Лінгвісти визначають чинники, які спричиняють процеси запозичення, та описують процеси адаптації англiцизмів як одних із найбільш запозичених одиниць на різних рівнях мови (фонетичному, словотвірному, лексико-семантичному, граматичному) (Я. Горецький, М. Олоштяк, З. Вепіова), фіксують семантичні зрушення, яких зазнає у процесі запозичення іномовна лексема (Я. Горецький, З. Добрик), відзначають негативний вплив англійської мови на словацьку на основних мовних рівнях (А. Краль, С. Ондрейович, М. Бугарова, С. Місловічова), піднімають проблему щодо збереження національної самотності словацької мови (Ю. Долник, Л. Рендар, Ш. Пеціар) та багато інших. Вирішення цих питань нерозривно пов'язане з пошуками гармонії в мові, яка виявляє себе в рівновазі між власними та запозиченими номінативними ресурсами. Лексичні та семантичні інновації в словацькій мові, як і в інших слов'янських, засвідчують зміни в мовних смаках словацького суспільства (особливо молодих користувачів мови), динаміку мовних норм, функціонально-стилістичну диференціацію словацької мови, у якій важливу роль відіграють свої, питомі, давно засвоєні та нині засвоювані номінації. З-поміж усіх проблем найбільш гострою є проблема збереження національної ідентичності словацької мови, спричинена процесами глобалізації та уніфікації. Словацькі науковці висловлюють занепокоєння у зв'язку з діяльністю ЗМІ, які чинять небезпечний вплив не лише на психологію й поведінку широких верств населення, а й на їхню мову. Протягом останніх років чітко простежується тенденція духовної, моральної й інтелектуальної деградації значної частини населення, і насамперед молодій генерації, під впливом засобів масової інформації, оскільки на сьогодні це одне з найпотужніших джерел формування інноваційного словника, розвитку норм літературної мови, її комунікативних ознак, а для багатьох мовців – це своєрідний освітньо-навчальний канал, який здатний забезпечити потреби у формуванні умінь і навичок правильного, грамотного користування мовними ресурсами. Нині зрозуміло, що наслідки, які несе глобалізація в інформаційній сфері, можуть бути не лише позитивними, а й негативними. Словацькі лінгвісти докладають багато зусиль для того, щоб поліпшити стан словацької мови, не допустити поширення зайвих мовних одиниць. Це досягається публікацією досліджень у словацьких лінгвістичних виданнях «Slovenská reč», «Kultúra slova» тощо, появою в мережі Інтернет «Мовного консультативного центру», який є спільним проектом порталу Sme.sk та Інституту мовознавства Л. Штура Словацької академії наук, працівники якого забезпечують професійне мовне консультування (<https://jazykovaporadna.sme.sk>).

Постановка завдань дослідження. Актуальним у сучасному мовознавстві є питання вивчення слов'янських мов у глобалізованому світі. *Мета* нашої статті – продемонструвати особливості сучасної словацької лексики в контексті процесів всесвітньої глобалізації. До *завдань* дослідження входить: 1) визначення спільних словацько-українських англіцизмів і чинників функціонування їх у лексико-семантичних системах споріднених мов; 2) виокремлення словацьких лексем-відповідників до загальнослов'янських англіцизмів і опис шляхів їх творення та функціонування; 3) аналіз паралельного співіснування номенів – питомих і запозичених – у лексико-семантичній системі словацької мови. *Об'єктом дослідження* є словникові статті та мовленнєві контексти, які репрезентують використання / невикористання англіцизмів у мові Інтернету, *предмет дослідження* – питоми та запозичені ресурси в номінації нових понять. *Матеріалом* для дослідження слугували тлумачні й одно- та двомовні словники, інтернет-джерела різної тематичної спрямованості.

Основний виклад матеріалу. На сучасному етапі англійська мова набуває все більшої популярності серед інших мов світу, вона отримала «статус *lingua franca* завдяки глобалізації і стала офіційною або домінантною мовою для двох мільярдів осіб у 75 країнах світу» [11]. Цьому статусу сприяли різні чинники, насамперед позамовні. Розповсюдження англійської мови тривалий час було пов'язане з колоніальною експансією Британської імперії (у сучасні США, Австралію, Південну Америку, Канаду, Нігерію та Індію); у ХХ ст. дві світові війни ще більше підтримали цю тенденцію, адже Версальський договір був першим міжнародним договором, написаним двома мовами – французькою й англійською, що гарантував статус англійській мові як дипломатичній; після 1945 р. англійська мова користувалася престижем мови визволителів із країни, матеріальні багатства якої викликали захоплення європейських країн, розірваних війною; цей статус також зберігався в країнах радянського блоку, де він був пов'язаний з ідеєю свободи й цивілізованого світу [11]. Завдяки довговіковому науково-технічному прогресу англомовна частина північноамериканського континенту створювала й нові назви для нових реалій у науці, техніці та продуктах економіки. Її мова розвивалася в ритмі цих соціальних змін, а потім надихала решти мови світу. Неологізми виникали разом з економічною експансією і ще більше посилювали культурний вплив США [11]. Тому абсолютно природно, що слов'янські мови, забезпечуючи комунікативні потреби мовців, засвоювали одиниці з різних мов, але найбільшим чином з англійської. На думку словацького мовознавця Я. Качали, «на цивілізованому шляху людства вплив англійської мови є неминучим, і тому його не уникнути. Про повне усунення англіцизмів не йдеться, а йдеться про правильну економічну, культурну й мовну політику, яка б підтримувала дослідження й культуру словацької мови в Словацькій Республіці та в межах цієї підтримки вирішувалися питання й запозичень, розв'язувані на основі суверенності нашої мови» [6, с. 39].

Не потребує доказів наявність англіцизмів у різних сферах суспільно-політичного, культурного, економічного життя слов'янського соціуму, словацького й українського: *futbal* – футбол, *basketbal* – баскетбол, *blues* – блюз, *džez* – джаз, *koučing* – коучинг, *didžej* – ди-джеї, *internet* – інтернет, *kliknúť* – клікнути, *spam* – спам, *blog* – блог, *mejkar* – мейкан, *kliring* – кліринг, *holding* – холдинг, *damping* – демпінг, *kreditka* – кредитка, *manažér* – менеджер, *čipsy* – чипси, *koktail* – коктейль, *toast* – тост, *hotdog* – хотдог, *celebrita* – селебриті, *bestseller* – бестселер, *triler* – трилер, *retake* – ремейк, *bilbord* – білборд, *hobby* – хобі, *lobing* – лобіювання, *smajlik* – смайлик, *vikend* – вікенд, *brifing* – брифінг, *globalizácia* – глобалізація, *profil (používateľa)* – профіль (користувача), *exkluzívny* – ексклюзивний, *investícia* – інвестиція, *monitoring* – моніторинг, *moderátor* – модератор, *hacker* – хакер, *love story*, *no comment* тощо. Одні з них увійшли до лексико-семантичних систем досить давно і доволі часто не сприймаються носіями мови як іномовні, інші – стали елементами мовної системи зовсім недавно, спричинені бурхливим суспільним, економічним, культурним розвитком суспільства тощо. Тому запозичені одиниці в сучасному мовознавстві науковці почали диференціювати за часовим критерієм і поділяють на дві групи: «1) засвоєні, тобто ті, які увійшли до лексиконів давно й виявили в них життєдайність, та 2) засвоювані, або ті, що входять до лексиконів на наших очах, виявлять певну мовну моду» [19].

Важливими чинниками, які сприяють входженню запозичень у лексико-семантичні системи мов, є й внутрішньомовні, найвагомішим із-поміж яких є поява запозиченої лексеми у зв'язку з відсутністю відповідної у цільовій мові (*džip – džip, čip – čip, менеджер – manažér*), тобто так звана «номінативна безвихідь» сприяє появі запозиченої одиниці; перевага запозиченої лексеми на місці власне національного, більш громіздкого словосполучення або описового звороту (*brifing* «коротка прес-конференція» – *brifing* «krátke informatívne stretnutie činiteľa s novinármi»; *бартер* «прямий безгрошовий обмін товарами чи послугами» – *barter* «bezpečný výmenný obchod», *хот-дог* «бутерброд із сосискою або ковбаскою» – *hotdog* «párok v rožku»; *білборд* «вид зовнішньої реклами у вигляді щита, що встановлюється зазвичай уздовж вулиць, трас» – *billboard/bilbord* «vel'koplošná reklamná tabuľa», *селебрити* «добре відома людина, що має шанувальників» – *celebrita* «mediálna známa osobnosť»; нестача часу для створення їх еквівалентів у цільових мовах [17, с. 209]. Проте деякі запозичені лексичні одиниці мають у слов'янських мовах відповідники: англ. *shop, market* – слц. *obchod, predajň*, укр. *магазин*; англ. *on-line* – слц. *naživo, priamo*, укр. *наживо*; англ. *star* – слц. *hviezda*, укр. *зірка*; англ. *cash* – слц. *hotovosť*, укр. *готівка*, англ. *casting* – слц. *konkurz*, укр. *конкурс*, англ. *interview* – слц. *rozhovor*. Саме такі одиниці мовознавці вважають «псевдоглобалізованими, непотрібними запозиченнями з європейських чи світових мов [15, с. 336 – 337]. У зв'язку із цим актуальним виявляється питання: чи потрібні такі англіцизми, чи не є вони зайвими модними запозиченнями, хоч деякі з них уже міцно закріпилися в словниковому складі молодшої генерації користувачів, чи варто замінити наявні загальноживані лексеми англійськими лексичними одиницями? Відповідь є однозначною: доречно використовувати англійські запозичення для позначення поняття, яке ще не має в цільовій мові питомого, національного відповідника. Словацький науковець Ю. Долник відзначає, що у «вирішенні цього питання за основу необхідно брати принцип функційності та стосовно англіцизмів керуватися правилом: запозичувати лише функційно потрібні одиниці» [3, с. 65]. «Використання таких англійських слів і виразів, як *headline* замість *titulok*, *joint-venture* замість *spoločný podnik*, *comeback* замість *návrat*, *workshop* замість *seminar*, *tvorivá dielňa*, *pracovná porada* тощо не можна вважати збагаченням лексичної системи мови» [14, с. 196].

Проблема запозичень, як зазначалося вище, є сьогодні однією з найболючіших проблем, адже перенасичення цільової мови іномовними елементами може призвести до втрати національної мовної самобутності взагалі та виражальних засобів рідної мови, використання її словотвірних, семантичних, фразеологічних, граматичних можливостей для передачі нових понять, витіснення питомої лексики зокрема. Є мови, в яких мовознавці та пересічні громадяни дотримуються мовного патріотизму, створюючи власні відповідники іномовним словам. Наше дослідження покликане показати «життя» лексичних одиниць у спорідненій слов'янській мові – словацькій, які є еквівалентами відомим англіцизмам. Фоном у процесі опису функціонування англіцизмів у сучасній словацькій мові є українська мова, оскільки завдяки зіставленню маємо змогу оглянути ситуацію в словотворенні та номінації однієї мови на тлі цих процесів в інших слов'янських, а це дає потужний імпульс і надійне підґрунтя для висновків про типові й відмінні, національно-самобутні в тенденціях розвитку сучасної слов'янської лексико-семантичної системи. Слушними виявляються й слова Р. Якобсона, який відзначав, що «встановлення відмінностей на тлі подібностей і еквівалентності є кардинальними проблемами лінгвістики [20, с. 197].

За масштабністю, інтенсивністю проникнення англіцизмів слов'янської мови посідають різне місце на шкалі «питоме» – «запозичене». Пуристичний настрій словаків, здавна притаманний цій нації, захищає словацьку мову від засилля англіцизмів (а також богемізмів) [13] і на сучасному етапі. Зіставлення слов'янських мов дозволяє виділити випадки, коли активно вживаній запозиченій лексемі в українській мові відповідає в словацькій питома, незапозичена: *комп'ютер* – *počítač* (від *počítat* «обчислювати, підраховувати»), *принтер* – *tlačiareň* (від *tlačiť* «друкувати»), *дайвінг* – *potápačstvo* (від *potápať* «топити, занурювати»), *попкорн* – *pukance* (від *pukať* «лопати»), *чирлідер* – *roztlieskavač* (від *roztlieskavať* «плескати»), *бум, ажіотаж* – *rozvoj* (від *rozvíjať* «розвивати, розкручувати»), *інтерв'ю* – *rozhovor* (від *rozhovoriť sa* «розговоритися») тощо. Еквівалента-

ми поширених англiцизмiв у словацькiй мовi є власне мовнi похiднi лексеми, утворенi деривацiйним способом вiд дiєслiвних основ. Частина iнновацiйноi лексики в слов'янських мовах має у своєму складi iномовнi афiксiди. Порiвнюючи нову лексику словацькiй i українськiй мов, дослiдниця Я. Кредатусова помітила, що запозичений префiксiд **art- /apm-**, який є калькою з англ. «мистецтво», сполучаючись зi слов'янськими основами, має рiзну активнiсть у деривацiйних процесах спорiднених мов. «У словацькiй мовi перевага на боцi лексем *umenie, umelecký: apm-тусовка – umelecké spoločenstvo, apm-бiзнес – umelecké podujatie organizované s cieľom zisku, apm-ринок – komerčná činnosť v odvetvi umenia, apm-фестиваль – festival umenia, apm-чаconis – časopis umeleckého zamerania, apm-пiдготовка – umelecká príprava*» [9, с. 155]. Науковець зафiксувала лише «кiлька нових слiв iз префiксiдом **art-** у сучаснiй словацькiй мовi: *artterapia «pomenovanie pre liečbu umením», atr-kinо «filmové umenie vyššej kvality»*» [9, с. 155]. Отже, словацька мова, означаючи нове поняття, не завжди послуговується запозиченими одиницями, а використовує питомi мовнi одиницi, активно задiюючи нацiональнi ресурси в процесi номiнацiї новоi одиницi. За даними М. Олоштяка, у словацькiй мовi з-помiж 500 найбiльш уживаних слiв лише 9 iншого, нiж праслов'янського, походження [11].

Українська дослiдниця Є. А. Карпiловська, науковi дослiдження якої присвяченi iнновацiйним проблемам українського лексику, зазначає, що власнi та iншомовнi ресурси номiнацiї можуть перебувати в станi: «1) конкурування, наслiдком якого стає перевага одного з них у певних контекстуальних полях; 2) мирного спiвiснування в одному полi з рiзним водночас семантико-прагматичним статусом у ньому i 3) паралельного iснування в мовi завдяки розподiлу за рiзними сферами її функцiонування, рiзними зонами певного концептуального поля, а то й за рiзними полями» [19]. Спостереження за словацькoю лексикою зупинило наш погляд на запозичених лексемах *export* та *import*, якi в словацькiй лексико-семантичнiй системi мають питомi мовнi дублети, вiддiєслiвнi деривати *vývoz* i *dovoz*: **export** -u m. *vývoz* (tovaru, služieb ap.), op. *import: e. do západných krajín, vyrábať na e.* [8, с. 157] – **vývoz** -u m. *vyvážanie, vyvezenie* (význ. 3, 4): *v. obuvi, strojov export, op. dovoz; v. kapitálu do cudziny* [8, с. 888]; **import** -u m. *dovoz* (tovaru, služieb ap.), op. *export: i. dreva, i. z Poľska* [8, с. 219] – **dovoz** -u m. *dovážanie, dovezenie* (význ. 1, 2): *d. dreva z hory; platíť za d.; d. banánov import, op. vývoz; látky z d-u* [8, с. 135]. Аналіз функцiонування цих рiзних за походженням лексем засвiдчує бiльш активне використання питомих номiнацiї як на офiцiйних сторiнках урядових установ, так i в рiзних iнтернет-виданнях: *Dovoz a vývoz tovaru do/z krajín EÚ; Colný úrad príslušný pre miesto, kde sa tovar balí alebo nakladá na odoslanie na vývoz; O dovoze tovaru je možné zjednodušené hovoriť pri každom prepravení tovaru cez colnú hranicu colného územia Únie na územie EÚ resp. SR; Dovoz / vývoz tovaru podliehajúceho veterinárnej kontrole z tretích krajín* тощо.

На позначення осiб, установ, країн, якi експортують/iмпортують товари за кордон / iз-за кордону у двох слов'янських мовах наявнi запозиченi деривати: укр. *експортер, iмпортер* – слц. *exportér, importér* [16, т. 1, с. 934]. Проте словацька мова здавна має у своєму арсеналi й синонiмiчнi назви дiяча, утворенi за допомогою праслов'янського форманта *-ca*: «**dovozca** -u mn. -ovia m. *kto dováža* (tovar zo zahraničia), op. *vývozca: hlavný d. potravín* [8, с. 135] – **vývozca** -u mn. -ovia m. *kto vyváža* (tovar), op. *dovozca: v. surovín, automobilov* [8, с. 888]. Фактичний матерiал дозволяє нам стверджувати, що з-помiж двох лексем – питомої й запозиченої – бiльшу активнiсть використання виявляє питома словацька номiнацiя: *Colný úrad zodpovedný za miesto, kde je usadený vývozca; Od 1. januára 2017 vstúpili do platnosti ustanovenia o systéme samo osvedčovania pôvodu registrovanými vývozcami, ktorí môžu preferenčný pôvod tovaru preukazovať potvrdením o pôvode; Dovozca (osoba zodpovedná za umiestnenie na trh) je každá fyzická alebo právnická osoba so sídlom alebo miestom podnikania v Európskej únii...; Dovozca musí byť schopný poskytnúť orgánu trhového dozoru kópiu vyhlásenia o zhode.*

Загальновiдомою в лексичних системах слов'янських мов є лексема англiйського походження *чипси* (рос. *чипсы*, бiлор. *чытсы*, хорв. *čips*, пол. *czypsy*). У словацькiй мовi функцiонує два

номени на позначення обсмаженої в маслі картоплі: *čipsy* – запозичений та *zemiakové lupienky* – власно мовний, аналітичний, де *zemiakové* – картопляні (від *zemiaky* «картопля» > *zemaikový* «картопляний»), а *lupienka* «пелюстка». Складена назва – *zemiakové lupienky* – є вторинною номінацією й виникла шляхом перенесення найменування за подібністю ознак, тобто шляхом метафоризації. Наприклад, на сайті словацького супермаркету Tesco представлено цей продукт власне мовною назвою: *Lay's XXL. Vyprážené zemiakové lupienky s príchutou jarnej cibule; Lay's Strong. Vyprážené zemiakové lupienky s pikantnou príchutou; Zemiakové lupienky s príchutou štiplavej papriky тощо*. Питома словацька назва є більш громіздкою за англіцизм *čipsy*, тому носії словацької мови активніше використовують запозичену одиницю. Про мирне співіснування різних за походженням лексем на позначення того самого об'єкта свідчить і такий приклад. У статті «Čipsy – časovaná bomba!» кількість використання лексем *čipsy* та *zemiakové lupienky* є однаковою, вони функціонують як абсолютні синоніми: *Minimálne polovicu obsahu zemiakových lupienkov tvoria rýchle sacharidy, ktoré negatívne vplyvajú na hladinu glukózy i inzulínu v krvi. To znamená, že po skonzumovaní čipsov rýchlo vyhladneme a hľadáme niečo, čím hlad zahnať* [<https://fitastyl.sk/clanky/vyzyva/cipsy-casovana-bomba>]. Англійський номен є відносно новим запозиченням у словацькій мові: Короткий тлумачний словник словацької мови 2003 року його не подає, а в новому Словнику сучасної словацької мови, перший том якого вийшов у 2006 році, його зафіксовано з приміткою «розмовне»: «**čips** -su obyč. pl. čipsy m., pôv. pís. chips (angl.) hovor. pražene zemiaky nakrájané na tenké kolieska, zemiakové lupienky: paprikové, cesnakové čipsy; chrumkat' čipsy [16, т. 1, с. 512]. Отже, напевне, на появу й функціонування в словацькій мові запозиченої лексеми вплинула дія так званої тенденції мовної економії, завдяки якій питома аналітичне найменування починає заступати однослівна запозичена лексема.

З історії словацької мови відомо, що її носіям часто доводилося боронити свою мову: початок ХХ ст. – боротьба проти мадяризації й онімечування, друга половина ХХ ст. – протичеська, яка триває й до сьогодні [13], початок ХХІ століття – боротьба проти англіцизмів. Відомий словацький мовознавець Я. Качала зазначає, що словацька мова пододала складні умови свого розвитку і ніколи не втрачала своєї ідентичності та специфіки [6, с. 42]. Словацькі науковці сподіваються, що після інтеграції Словацької Республіки до Європейського Союзу словацька культура та словацька мова не стануть музейними експонатами, і наголошують, що, коли йдеться про процеси глобалізації та інтеграції, «мова є тим перевеслом, який з'єднує й утримує разом певну національну спільноту» [4, с. 29].

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки. Лексичний рівень мови, якому найбільше властива ознака динаміки, у сучасних глобалізаційних умовах зазнає помітного впливу англіцизмів. Процес запозичення має як певні переваги, так і недоліки: з одного боку, він урізноманітнює та збагачує словниковий запас мовців, а з іншого – витісняє власне мовні, національні структури. Словацька мова має у своєму арсеналі багаті мовні можливості для позначення різних реалій навколишнього світу, у тому числі й сучасних. Досить активними в процесах номінації нового поняття є власне мовні ресурси як словотворчі, так і семантичні, з-поміж останніх метафоричні перенесення. У лексико-семантичній системі словацької мови очевидно виявляється і взаємодія питомих й іномовних ресурсів, паралельне співіснування їх засвідчує перспективний і гармонійний шлях розвитку словацького лексикону.

Перспективи подальших досліджень вбачаються нам у дослідженнях динамічних процесів лексико-семантичних систем слов'янських мов і досвіду словацьких науковців у вирішенні проблеми англіцизмів.

Бібліографічні посилання

1. Bugárová, M. Intonácia a sémantika vety. Nitra: Vydavateľstvo FF UKF. 2001. 134 s.
2. Dobřík, Z. Lexikální význam anglicizmů a iných slov cudzieho pôvodu v slovenčine a němčine. *Slovenská reč*. 2005. Ročník 70. Č. 6. S. 321–337.
3. Dolník, J. Teória spisovného jazyka so zreteľom na spisovnú slovenčinu. Bratislava: Veda, 2010. 300 s.

4. Findra, J. Jazyk, řeč, člověk. Bratislava: Vydavateľstvo Q111. 1998. 111 s.
5. Horecký, J. Cudzie slová v slovenčine dnes. *Studia Academica Slovaca*, 23. Bratislava: Stimul, 1994. S. 78–83.
6. Kačala, J. Slovenčina doteraz a v budúcnosti. *Kultúra slova*. 1991. Ročník 25. S. 33–42.
7. Král, Á. Intonácia oznamovacej vety. *Slovenská reč*. 2001. Ročník 66. Č. 5. S. 257–277.
8. Krátky slovník slovenského jazyka. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. 4. dopl. a upr. vyd. Bratislava: Veda 2003. 985 s.
9. Kredatusova, J. Ukrajinská neológia a obnovovacie procesy v ukrajinskej lexike. Prešov: FFPrešovskej univerzity v Prešove, 2014. 252 s.
10. Mislovičová, S. O niektorých prevzatiach z angličtiny. *Kultúra slova*. 2018. Ročník 52. Č. 4. S. 209–215.
11. Ološtiak, M. Lexikológia slovenského jazyka. URL: <http://olostiak.webz.cz/2prekl/P9-preberanie.pdf>.
12. Ondrejovič, S. Intonácia slovenskej vety a médiá. *Slovenská reč*. 2002. Ročník 67. Č. 2. S. 77–81.
13. Peciar, Š. Jazykový purizmus a apretorská prax. URL: <http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/1949-50/9-10/sr1949-50-9-10-lq.pdf>.
14. Považaj, M. Zo súčasných problémov jazykovej kultúry. *Kultúra slova*. 1995. Ročník 29. Č. 4. S. 193–197.
15. Rendár, L. Slovenčina v globalizujúcom sa svete. *Globalizácia versus identita v stredoeurópskom priestore*: zborník z II. medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov. Ed. S. Letavajová. Trnava: Filozofická fakulta Univerzity Cyrila a Metoda. 2004. S. 334–338.
16. Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. Red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2006. 1134 s.
17. Vépyová, Z. Fenomén anglicizmov v slovenských časopisoch a periodikách. URL: <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A24166/pdf>.
18. Vépyová, Z. Adaptácia anglických kompozít v súčasnom spisovnom jazyku. *Zborník Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Séria A – philologica*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2005. S. 21–26.
19. Karpilovs'ka, Ye. A. "Replenishment of the resources of the modern Ukrainian nomination: own - assimilated - assimilated in the time perspective" ["Popovnennya resursiv suchasnoyi ukrayins'koyi nominatsiyi: svoye – zasvoyevane – zasvoyuvane v chasoviyi perspektivi"]. URL: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/948.
20. Jakobson, R. (1985), *Selected works [Izbrannyye raboty]*, Moscow, 460 p.

ШПИТЬКО Ирина Николаевна

кандидат филологических наук, доцент кафедры общего и славянского языкознания Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара; пр. Гагарина, 72, г. Днепр, 49010, Украина; тел.: +38(056) 374-98-80; e-mail: iryna-shpitko@ukr.net; ORCID ID 0000-0003-4639-0537

**СОВРЕМЕННЫЙ СЛОВАЦКИЙ ЯЗЫК И ПРОБЛЕМА АНГЛИЦИЗМОВ
В ГЛОБАЛИЗИРОВАННОМ МИРЕ**

Аннотация. *Объект* исследования – словарные статьи и речевые контексты, репрезентирующие использование/неиспользование англицизмов в языке Интернета, *предмет* исследования – исконные и заимствованные ресурсы в номинации новых понятий. *Цель* исследования – продемонстрировать особенности современной словацкой лексики в контексте процессов всемирной глобализации. Используются *методы* наблюдения, сопоставления и описания. В *результате* исследования выявлены англицизмы и национально-языковые эквиваленты к интернациональным англицизмам в лексико-семантической системе словацкого языка. Практическое применение результатов работы возможно в исследованиях динамических процессов лексико-семантических систем славянских языков и опыта некоторых славянских стран в решении проблемы англицизмов. **Выводы:** 1) лексический уровень языка, которому больше свойственен признак динамики, в современных глобализационных условиях испытывает заметное влияние англицизмов; 2) процесс заимствования имеет как определенные преимущества, так и недостатки: с одной стороны, он разнообразит и обогащает словарный запас говорящих, а с другой – вытесняет собственно языковые структуры; 3) словацкий язык имеет в своем арсенале богатые языковые возможности для обозначения различных реалий окружающего мира, в том числе и современных, активно привлекая для процесса номинации нового понятия собственно языковые ресурсы как словообразовательные, так и семантические, среди последних метафорические переносы; 4) в лексико-семантической системе словацкого языка очевидным оказывается также взаимодействие исконных и заимствованных ресурсов, их параллельное сосуществование свидетельствует о перспективном и гармоничном пути развития словацкого лексикона.

Ключевые слова: лексико-семантическая система языка, заимствования, англицизмы, исконные ресурсы, национально-языковая самобытность.

SHPIŤKO Iryna

Candidate of Philological Sciences, Assistant Professor of the Department of General and Slavonic Linguistics
of Oles Honchar Dnipro National University; Gagarin Avenue, 72, Dnipro, 49010, Ukraine; tel.: +38(056) 374-98-80;
e-mail: iryna-shpitko@ukr.net; ORCID ID 0000-0003-4639-0537

MODERN SLOVAK LANGUAGE AND PROBLEMS OF ANGLICISMS IN THE GLOBALIZED WORLD

Summary. Dictionary entries and speech context representing use / nonuse of anglicisms in the Internet language are *objects of the research*; original and borrowed resources to nominate new concepts are *subjects of the research*. *Objective of the research* is to demonstrate features of modern Slovak lexis in the context of worldwide globalization processes. The research involves *methods* of observation, comparison, and description. The *research results* in the identification of anglicisms and their national linguistic equivalents in the lexical and semantic system of the Slovak language. *Practical implication* of the research results is possible in terms of studying dynamic processes of lexical and semantic systems of the Slavic languages and practices of certain Slavic countries while solving the problems of anglicisms. *Conclusions* are as follows: 1) under the modern globalization conditions, lexical level of the language, being characterized by higher dynamics, demonstrates considerable influence of anglicisms; 2) borrowing process has both its advantages and disadvantages: on the one hand, it diversifies and enriches vocabulary of the speakers, on the other hand, it expels proper linguistic structures; 3) the Slovak language is rich with different linguistic tools to define various culture-bound items surrounding the speakers with the active use of both word-forming and semantic (including metaphoric transitions) resources for the process of nomination; 4) in terms of lexical and semantic system of the Slovak language, interaction of the original and borrowed resources is rather obvious, their parallel existence shows prospective and harmonic development of the Slovak vocabulary.

Keywords: *lexical and semantic system of language, borrowings, anglicisms, original resources, national linguistic identity.*

Надійшла до редколегії 26.03.19